

TÜRK DİLİ

AYLIK DİL VE EDEBİYAT DERGİSİ

Behçet Kemal Çağlar

SAYI 219 — ARALIK 1969

ÇAĞLAR İÇİN YAZILANLAR

SINIRSIZ DEVRİM ÂŞIĞI

Behçet Kemal Çağlar'ın ölümü haberi ağır bir sarsıntı gibi yüreğime çökmüştür. İnsanoğlunun dayanamayacağı zannolunan büyük acılara sonunda boyun eğdiğini Behçet Kemal Çağlar'da bir daha tecrübe ettim. Şimdi düşünerek kaybımızın önemini söyleyeceğim: Behçet Kemal Çağlar, her niteliği ile bir Cumhuriyet evlâdıdır. Yeni gençliğin aşkını ve iradesini benimsemiştir. Atatürk'ten ayrıldığımızdan beri geçen 31 yıl içinde Atatürk'ü ve eserlerini savunmaktan bir gün geri kalmamış olan bir örnektir. Başlı başına bir âlemdi. Politikaya sığmadı. Başına buyruk olarak vatan-daşlara, hepimize kutsal bir yeni kuşak anlayışını dile getirdi. Behçet Kemal Çağlar'ı nesiller boyunca dünkü gibi taze olarak hatırlayacağız. Geniş yüreğinin, sınırsız devrim aşkının etkilerini benliğimizde duyacağız. Aziz Behçet Kemal, çağlayarak yaşadın, ruhlarımızda senin çağlamanın muzaffer seslerini daima taşıyacağız.

İsmet İNÖNÜ

(Cumhuriyet, 27.X.1969)

DAĞLARCA DİYOR KI...

Milli ozanlarımızdan Fazıl Hüsnü Dağlarca, Behçet Kemal Çağlar'ı kısa ve "öz" olarak şu şekilde anlattı:

Behçet Kemal Çağlar'ı yitirmekle, Mustafa Kemal devriminin yürekli, inanchı bir eri daha aramızdan ayrıldı.

Yaşadığı süre içinde ahlâk örneği olmuştur. Şiirin halka ulaşması yolundaki çabaları da devrimin halka ulaşması çabaları yanında büyük bir değer taşır. Böylece şiirimizdeki yeri de devrimimizdeki yeri de yaşayacaktır.

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA

(Cumhuriyet, 27.X.1969)

ATA'NIN ŞAİRİ ARTIK YOK...

*Öyle sırtüstü yatıp dinlenecek gün değil;
Daha yapacağımız çok şeyler var çocuklar!*

*Ne kadar erken yağdı, gördünüz ya, yeniden
Nice güvendiğiniz dağlara kar, çocuklar!*

Böyle yazmıştı birkaç yıl önce. Bir umutsuzluk anında belki. Ya da Atatürkçü kuşakların yarımına duyduğu güvenle. Gene o günlerde politikacılara da şöyle seslenmişti:

*Anıtkabre gidip de yürekte baş eğmeyen
Günü gelir çarpılır, düşer, yere serilir.*

*Bir avuç yobaz için, bir sürü cahil için
Devrim'i çiğneyecek ayak varsa, kırılır.*

*Bir de bakarsınız ki her meydanda bir kere
Her genç Türkte bir kere bir Atatürk dirilir...*

Behçet Kemal Çağlar'dı o şair. Atatürk kuşakları onu bu ülkünün baş tutkunu, baş savunucusu olarak tanıır. Çağlar'ın Atatürkçülüğü duygusaldı daha çok. Güzelliği burdaydı zaten. Atatürk ülküsünün tek çıkar yol olduğuna inanmıştı. Bu ülkeye karşı koyanlar kadar, ona ihanet edenlerin de düşmanıydı. Devrimci çizgide yürünseydi, Türk ulusu bugün "çağdaş uygarlık düzeyine" çoktan ulaşmış olurdu. Yıllarca bunun acısıyla yazdı, yakındı, söylendi. Meydanlarda, derneklerde, dost toplantılarında, yazılarında, şiirlerinde.

Bugün Cumhuriyetin 46. yıldönümü. 46 yıl sonra nerdeyiz? Nerden kalkıp nereye vardık? Bir anlamda ilerledik, başka anlamda çok çok gerilere düştük. Çağlar'ı böyle bir günde anmak! Onuncu yıl marşının unutulmaz sözlerini yazan bir şairin ardından umut verici sözler bulamamak! Acı bir şey elbet. Hele 1933'ün, Atatürk Cumhuriyetinin en onurlu, en güvenli çağını tanımış, onuncu yılın mutlu bayramını yaşamış olanlar için...

"Başta bütün dünyanın saydığı Başkumandan" diye seslenirdik. Okullarda, yollarda, meydanlarda. Türk olmanın bir mutluluk olduğunu bilerek. O günlerin genç, çok genç bir şairi, Atatürk ülküsüne candan inanmış bir şairiydi Çağlar. İçtenlikle bağlıydı bu ülkeye. Politika hayatını, çeşitli önemli yerleri hep bu inançla bıraktı. Ne zaman Atatürkçülük ışığı yansa sevindi. Söner, söndürülür gibi olduğu anlarda korkmadan karşı çıktı. 27 Mayıs'tan önceki karışık, umutsuz günlerde "Beyazıt Meydanı'nda Hürriyet Kasidesi"ni yazan şair son yıllarda yeniden bezginliğe, düş kırıklığına kapırdı kendini. Savaştan kaçmayan, Atatürk ülküsünün eninde sonunda bütün çıkarıcı heveslere, çirkin isteklere boyun eğdireceğini bilen şair, "Biran unutmayın ki Atatürk ülkesinde / Ahiretten önce de Yüce Divan kurulus" diyerek devrimci kuşaklara güç, inanç aşılıyordu.

Cumhuriyetin 46. yıldönümünde Atatürk Cumhuriyetinin inançlı şairi artık aramızda değil. "Çağdaş insan olmanın tek yolu Ata yolu" diyen Çağlar'ı devrimci kuşaklar her zaman sevgiyle anacaklar. Atatürk'e karşı duyduğu o eşsiz bağlılığın ürünü olan mısralarını dillerinden düşürmeyecekler.

Oktay AKBAL

(Cumhuriyet, 29.X.1969)

ÇAĞLAR SAATI

Behçet Kemal Çağlar, bir yerde, Faruk Nafiz Çamlıbel'in hamurunu cumhuriyet mayasıyla yoğurur. Ankaralı Âşık Ömer'de koşma biçimine, kendi adıyla yayınladığı şiirlerinde, hececî yeniliğin yedi yedi ölçüsüne bağlı kalır. Bu yedi yedi sevgisi, bir yerde şiirinin özünü dondurur. Özünü diyorum, Çağlar'ın özü, kişiliğinin ve şiirinin özü, Atatürk'e ve onun yürüttüğü devrime bağlanır. Ne var ki, özüyle devrime yönelmiş bu ozanın şiiri devrimci bir şiir değildir, daha doğrusu şiirinde devrim değişimi yotur. Sabâ fashı, Türk musikisinde nasıl belli bir dinsel özün biçimi olmuşsa yedi yedi ölçüsü ve de ille uyaklı şiir devrimin özünü donduran bir eski ölçüdür, bir dar ölçüdür. Çağlar, soyadı gibi, çağlar ve taşkın, ama şiirinin biçiminde belli bir durağanlığın, belli bir sınırın içindedir. Böyle de olsa, o, ilk cumhuriyet kuşağı ozanlarından (Kemâlettin Kâmi, Ahmet Hamdi, Ahmet Kutsi, Ömer Bedrettin, Necip Fazıl, Ahmet Muhîp) çok belirli bir biçimde ayrılır: Tutkulu bir bildirisi vardır, şiirini bu bildiriye adamıştır, ki bu bildiri Atatürk'ün çevresinde, devrimin sesidir, yurdun sesidir. Elbette, yukarıda saydığım ozanlar da *Ulusal ozanlardır*, ama Çağlar'ın bildirisi, doğrudan doğruya ulusal kavramlarla ilgilidir. O, cumhuriyet çağının Mehmet Emin'idir, bir yerde coşkun ve bir yerde yüzeyseldir, onu Mehmet Emin ikelliğinden, Faruk Nafiz aşısı kurtarır. Bu sözlerimle, Behçet Kemal Çağlar'ı yadsımıyorum, onu şiir tarihimizdeki yerine koyuyorum, giderek kendi yaşantımdaki yerine koyuyorum. Çağlar, bizim kuşağın, coşkun ozanıdır, hepimizin lise öğrenciliğindeki duygularımızı beslemiştir. Ekmeğimiz ve tuzumuz olmuştur. Bir dergi ozanı değildi o. Bir tören, bir alan, bir yığın ozanıydı. 1937 yıllarında, onun *Timur* adlı oyununu Raşit Rıza'dan seyrederken, duyduğum dipdiri coşkuyu, gençliğimin alkışlarını, tatlı tatlı anlıyorum şimdi. Şiirinin

deki, biraz ilkel, ama temel bildiri, iyi işlenmemiş, somut bir toprağa oturmamış, *Halkçılık Bildirisi* idi. Cumhuriyetin ilk kuşağı olan bizlerde —yani ilkokula yeni Türk harfleriyle başlamış kuşaklarda— bu halkçılık bildirisinin büyüü, uyarıcı, yön verici etkisi olmuştur. 1933'lerde onuncu yıl marşını, okullarda, alanlarda, sokaklarda bağıra bağıra, inançla söylemiş bir kuşağı biz. Bu marşın altında da, sevgili Çağlar'ın adı vardır.

*Çıktık açık alınla on yılda her savaştan
On yılda on beş milyon genç yarattık her yaştan
Başta bütün dünyanın saydığı Başkumandan
Demir ağlarla ördük ana yurdu dört baştan
Türküz cumhuriyetin göğsümüz tunç şiperi
Türke durmak yaraşmaz Türk önde Türk ileri!*

Bu bir yürüyüş türküsü idi. Birçok şiirlerinde Çağlar, biçiminde dar, ama özünde içten ve inançla bu yürüyüşün türküsünü söyledi, Türk şiirine gerçek devrimci biçimi —Nâzım Hikmet'i saymazsak—, 1940 yıllarında Orhan Veli, Oktay Rıfat ve Melih Cevdet getirdiler.

Şiirin kalıplarını, biçimsel sınırlarını yıktılar ve özde, insanın ve yaşamının doğallığını, güncelliğini izlediler. Bu aşamadan sonra, Türk şiiri bambaşka serüvenlere girdi. Kapı açılmıştı ve yeni bir bahçe bulunmuştu. Çağlar, hep olduğu yerde kaldı. Atatürk'e bağlılığı gibi, kendi şiirine olan bağlılığını da eskitmedi. Bir de şu var, o çok saygıya değer selâm durulur Atatürk sevgisinde, hep duygusal kaldı. Onun Atatürkcülüğü yorum kapılarını açmayan bir Atatürkcülüktü. Bu konuda onunla çok konuşmalarımız olmuştur. Dinlerdi beni, hak da verirdi bana. Ama ilk göz ağrısı gibi o Çankaya romantizmi, ulusal kurtuluş savaşları babasının, çağımıza vuran portresini yeni yorumlara, yeni renklere kavuşturmaktan onu ahkordu. Birgün, alışlageldiği gibi herkese sol dediği, solculuğun bir hastalık terimi gibi kullanıldığı bir bulutlu Mac Carthy havasında, ona birden şu soruyu sordum: *Çağlar, Atatürk Sağcı mıydı? Solcu muydu?* Kayserili zekâsıyla, gözlerimin içine baktı. Ne demek istediğimi anlamıştı. Bir devrimcinin, bir cumhuriyetçinin —bir saltanatı yıkması cumhuriyetçinin— sağcı olması mümkün müydü? Sorumu birden yanıtladı: *Elbette solcuydu...* dedi. Ama işte orada, o kadar. Böyle bir devrimci yoruma, böyle bir devrimci ışığa tutsaydı Atatürk'ü, şiirinin biçiminde ve özünde, çok yeni aşamalara varabilirdi, ama o, bir devrim romantliği idi, tüm romantikler gibi, duygusal bir ülkücü idi.

Ölümünün ardından, böyle satırlar yadırganabilir. Ama biz bir ölüyü övmek göreviyle değil bir ölüyü anmak göreviyle doluyuz. Bir ozanı, ölümünün ardından anmak ise, onun gerçek kişiliğine bakmakla güzelleşir. Dostluk, sevdiğimizi anlamak, doğru anlatmak demektir. Çağlar ki, Atatürk'ün uygarlık savaşının bir savunucusu idi, şimdi, uygarlığın temel ilkelerinden hoşgörü ve doğruluğu sonsuzluk dünyasından duyduğunda acılı sesinden, sevinir olsa gerektir.

Ölümüyle duyduğum acı, en güzel, onun da sevdiği Aşık Veysel'in şu deyişindeki acıya uyuyor:

*Bir ulu ağaçtan bir yaprak düşse,
O anda acısın duyar iniler*

Çağlar, benim gençlik ağacımın —halk sevgisiyle boy atmış, Atatürk güneşiyle yapraklanmış, yurt güzellemeleriyle çiçeklenmiş— o coşkulu gençlik ağacımın düşmüş bir sevgili yaprak ki, acısını derinden, derinden duyuyorum. En coşkulu günlerinden birini, 21 nisan 1963 günü yaşadı. O gün, Anadolu'nun dört bir bucağından gelmiş, Türk Kültür Dernekleri delegeleri kurultayda bir karar almışlar ve bu derneklerin adını Halkevleri olarak değiştirmişlerdi. Karar, ayakta, dakikalarca alkışlandı, herkes birbirini kucaklıyor, öpüyor, ağlaşıyordu. Bir Atatürk kurumu, hiç olmazsa, ad olarak, kavram olarak yeniden diriltilmiş, bir kale sanki, unutulmuş ve bırakılmışlığın elinden geri alınmıştı. O gün, bir Atatürk tutkunu olarak Çağlar'ın yaşadığı mutluluğa, ortak oldum, tanık oldum. Ben bir ozan olarak —ki, bütün ozanlar, bunu beklerler, dilerler— gençlik günlerimin eleğini bir yana bırakarak, sevdiğim bir iki şiirini de burada anmak istiyorum. Bu şiirlerinden biri, *Güzellemedir*'ki, giriş bölümünün tekdüzeliğinden sonra gelen üçlemeli bölüm, bugün de sevgiyle, beğeniyle okuduğum bir Çağlar şiiridir. Yaşantısının o bölünmez parçasıyla, bir

yerde kalıplarını da kırarak söylediği *Nöbetçi Millet* şiirini de, Atatürk sevgisinin ve devrim tapınısının bir ateşli türküsü gibi, sevgiyle okurum.

Bir bildiriye, bir coşkuya, bir inanca kapılmış ozanların yazgısıdır bu, şiirin seli akıp gider, neden ki coşkulu sulardır onlar, ama, ne var ki geriye bir ozanın pırıl pırıl yüreği kalır. Sözcüklerin de ötesinde, dizelerin de ötesinde, en güzel şiiridir bu insanlığın: Katıksız ozanın coşkulu yüreği, o yürek durmuş olsa da ne kaygı? Bir yerde, uzanan kuşakların devrimci saatinde işler durur, çalar durur, çınlar durur. Çağlar'ın yüreği de böyle bir yürekti: Mustafa Kemal'in saati gibi işleyip duracaktır.

Ceyhan Atuf KANSU

(Ulus, 31 .X.1969)

YAŞAR NABİ ANLATIYOR

Yaşar Nabi Nayır, Behçet Kemal'i yakından tanıyan bir yazar ve ozan... O da Behçet Kemal için anılarını kısaca şu şekilde anlattı:

Aynı yılda doğmuşuz Behçet Kemalle. Aşağı yukarı aynı yıllarda başladık şiirimizi yayınlamaya. 1933 - 1946 arası ikimiz de devamlı olarak Ankara'da bulunduk. O zamanlar pek dar imkânlar içinde Halkevleri çalışmalarına ne coşkunca umutlarla katılmıştık.

Sanat anlayışımız zamanla değişti ama Atatürk devrimlerine ve ilkelerine bağlılık yolunda hep yanyana ön safta savaştık. Bu saf ne kadar kalabalık ne kadar güçlüydü Ankara'nın o destansı günlerinde. Sonradan türlü ihanetler, nankörlükler, dönemlikler seyrekletirdi safımızı. Ama Behçet, her zaman en önde, o ilk günlerin heyecanı içinde, var kuvvetiyle haykırdı ülküsünü, kalabalıkları coşturan o gür sesiyle görev başındaydı hep. Yıllar o ülkünün ateşini söndürememiş, delikanlı enerjisini tüketememişti. Atatürk devrimlerinden bile bile verilen tavizlerin kalleşçe ihanetlerin yarattığı korkunç geriye gidişin pek çoğumuzun üzerinde bırakmış olduğu ağır etkiyi hiç duymamışçasına enerjisini, iyimserliğini korudu sona kadar. Dalların yemyeşil gürbüzlüğü içinde, genç bir çınar gibi dimdik ayaktaydı. Nasıl yıkılıverdi birden? Ne beklenmedik bir devriliş oldu bu!

Cumhuriyet Bayramına beş gün kala... Belki de 10 Kasım'da kürsü kürsü koşarak haykıracağı imânlı konuşmalarının hazırlığı içinde olduğu bir sırada ne hazin bir göçüştü bu!

1926'larda bir gün halkın şairi olarak çıktı ortaya. Halkın şairi olarak kaldı sonuna kadar. Ne sevdiği halka ihanet etti, ne de hayran olduğu Ata'nın yolundan saptı bir santim. Tuttuğu yol da gerçekten halk yoluydu. Bütün bu yanlarıyla saygımıza, sevgimize hak kazanır Behçet Kemal.

Yaşar Nabi NAYIR

(Cumhuriyet, 27 .X.1969)

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR İÇİN

Karalar bağlayarak toprağa verdiğimiz Behçet Kemal Çağlar'ın ruh yapısında yüce dağların, coşkun ırmakların havasından gelme bir maya vardı. Anadolu'nun göbeğinde yükselen Erciyes'in eteklerinde Kayseri'de yerleşmiş bir ailenin torunu, ana tarafından da Doğu Anadolu dağlarının kıvrımları boyunca akıp gelen ve sonunda Hint Okyanusu'na ulaşan büyük suların yatağında, Erzincan'da doğmuş bir halk çocuğu idi.

Kurtuluş savaşlarının Atatürk'le ulusal bilincine erişen o büyük aşk ve heyecan dolu günlerin akışı içinde zeki, duygulu ve hareketli bir öğrencilik hayatı "Han Duvarları" şairi, edebiyat hocası Faruk Nazif'in dikkatini çekiyor ve böyle bu alâka, Çağlar'ı Ankara'ya ve Atatürk'ün çevresine yaklaştırıyor... O günlerin Çağlar'ı içinden kopup gelen bir tutkuyla Atatürk'ün yüzünü görebilmek için Kurtuluş Savaşı yıllarının Eğitim Bakanı rahmetli Hamdullah Suphi Tanrıöver'den ısrarlı ri-

calarda bulunuyor. Nihayet göreyim bu çocuğu, dediği zaman Atatürk kendisine “Beni görmek kafî değil, beni anlamak gerek” diye bir de öğüt veriyor. Böylece özlemine kavuşan genç Behçet Kemal Çağlar Atatürk’ün uyarısına uyarak manevî doğuşunu ona borçlu olduğunu hep övünerek belirtirken “Asırlarca yazsam hep seni anlatacağım” mısraı ile bu kutsal görevi için ant içmiştir. Ve bu inançlıdır ki, bu öğüdü Atatürkçü diye geçinen basma kalıplara sırası geldikçe Atatürk dilinden ve haklı olarak kendi öfkesini katarak hatırlatan Behçet Kemal Çağlar Atatürk’ü sevmenin ancak bu anlamıyla bir değer taşıyabileceğini ve onu sadece gönül yolu ile değil düşünce ve irade gücüyle benimsemenin mümkün olacağını tekrarlamaktan geri durmamıştır. Onun son çabaları arasında Dil Kurumunca yayınlanan *Atatürk’ün Söylevleri* çevirisi de böyle bir kavrayışın ve yeni kuşaklara mal etme ihtiyacının eseri olmak gerekir.

“Büyük fikirler kişisel aşkları aşan büyük duygulardan gelir” sözü harekete geçmenin bir dürtüsü olabilir. Fakat sonuçlar ancak fikirlerin kuvveti ve aydınlığı ile elde edilebilir. Atatürk Behçet Kemal’in bu alanda da yetişmesi için ona elini uzattı. Örtülü maden cevherlerinin esrarına nüfuz etmeyi sağlayacak bir meslek öğretiminden sonra onun ufkunu ve bilgisini genişletmesi için İngiltere’ye gönderilmesine de destek oldu. Fakat daha çok şair yaratılışıyla ve hep engin ufuklara yelken açan Çağlar bu sisli diyarın havasına pek ısınmadı ve öğrenimini tamamlayamadan yurda döndü.

O zamanlarda böyle bir fırsat herkese nasip olmazdı. Bir gün yarı şaka yarı ciddi “Neden şu İngilizceyi olsun iyice öğrenmeden yurda döndün” diye takıldığım zaman bana alaycı buluşları ve uçarı havası ile:

— Canım Manchester yazılıyor Londra okunuyor. Böyle bir dili ben neye öğreneyim, diye cevap vermişti.

Elbette ki yabancı bir dil, ana sütünü emercesine öğrenilebilen anadili gibi içten değil, belki dışardan verilme ve alınma öğrenilebilecek. Çağlar ise anadan doğma şairler gibi kendinden olandan verileni benimseyen bir örnekti. Nitekim milletvekilliğine bile o bir devre tahammül edebilmiş, çoğu kişilerin elde etmeye türlü yollardan baş vurdukları böyle bir yetkiyi sürdürmeyi özbenliğine yedirememiş, sanatkarlık özgürlüğünün haşmeti içinde kürsüye fırlayarak bu görevinden çekildiğini açıklayıp meclis kapısından çıkıp gitmiş, *Şadırvan* adıyla çıkarmağa başladığı dergide daha mutlu bir hayat süreceğine inanmıştı...

Şiirleri, destanları, yazıları ve seslenişleri ile geniş halk topluluğuna mal olmak, ondan halka ulaşan yaşantıların ilişkileri içinde olmak, onu daha çok mesut etmeye yetiyordu.

*Ey sebiller, kubbeler, hanlar, kervansaraylar
Yola düşen gölgesi zafer olan olaylar
Ey sin sinler, horonlar, halaylar diyarı hey!*

mısralarını kendi dilinden dinlediğiniz zaman, halk kültürünün bu dinazmi içinde her yanı ve bütün varlığıyla nasıl coştüğünü, sizi de bu sahnelerin içinde nasıl beraber yaşattığını fark edersiniz. Şimdi onu toprağa verdikten sonra, günler gelecek diyeceğiz ki; İnönü, Sakarya, Dumlupınar’ın zafer borularını, Mehmetçikleri, şehitlikleri ve devrimci kuruluşların güven dolu anılarını kucaklayan ve adeta yeniden canlandıran seslenişleriyle bir B. K. Çağlar vardı devrimci Türk gençliğinin ön saflarında!

Onu kaybetmenin acısını ve tesellisini nerede ve nasıl bulacağız? Yoksa “ey Behçet Kemal nerdesin? Ve artık neden işitilmez oldun?” diyerek dövünmekle mi kalacağız?

Vakitsiz ölümü yüreğimizi nasıl delmiş ve dağlamış ise B. K. Çağlar’ı anarken ve ona yanarken, onun bu engin devrim aşkından ve çabalarından yeni güçler de kazanmış olarak, hem bu acımızı hafifletmiş, hem de onun asil ruhunu şad etmiş olacağız.

Behçet Kemal’den Anılar

Onu ilk önce rahmetli doktor Reşit Galip, Ferit Celâl Güven, Dr. Ragıp Tüzün ve Mebrure Aksoley gibi Ankara Halkevinin çalışmalarına emek verenler arasında tanımış, daha bu ilk buluşmamızda Halkevlerinin eğitim görevini geniş halk kitlelerine yaymak ve köylere kadar götürmek

düşüncesinde birleşmiştik. 35 yıldan bu yana Halkevlerinin gönüllü sözcülüğünü ve bekçiliğini yapma şerefine büyük payı kimsenin aksini söyleyemeyeceği bir kesinlikle ona mahsustur. Yurdun her tarafına yayılmış olduğu devirlerde olsun, 1950 iktidarıyla başlayan Halkevleri düşmanlığı ve vandalizmi devrinin tepkileri sonunda Halkevleri binalarının ve bütün araçlarının elinden alındıktan sonra bunahım yıllarında olsun, ona yeniden hayat ve güç vermek için çağrılanların başında gene Behçet Kemal Çağlar gelmiştir. Halkevlerinin 35. dönüm yılına rastlayan 3. Kurultayında rahmetli anasını ölüm döşeginde bırakarak kurultaya gelmiş, hepimizi ağlatan konuşmasını bitirdikten sonra anasının başı ucunda bulunabilmek için tekrar ona koşmuştu. Behçet Kemal ki maksadını anlatmak isterken hep anacığım diye söze başladılar. Bütün delegeler geçtiğimiz son kurultayda onun adı geçince salondaki boşluğun sebebinin düşünmeye daldıkları zaman geçirdiği ameliyat dolayısıyla kurultaya katılamamaktan doğan üzüntülerini bildiren telgrafı okunmuş, kurultayın acil iş-falar dileği cevabı kendisine ulaştırılmıştı.

Çağlar, büyük törenlerin kutlanmasında, o törenlerin kökü olan halk ruhunun çalkantılarını, ayrıca halkeğitimi gücü olarak değerlendirdiği için bugünlerin heyecanına Halkevlerinden bir ses vermeyi asla ihmal etmemiştir.

25 yıl önce 30 Ağustos Zafer Bayramını Afyon'da ve büyük meydan savaşını Dumlupınar'da Büyük Millet Meclisi üyelerinden seçilmiş bir heyet olarak kutlamaya gittiğimiz günlerde Halkevleri bölge toplantısını da orada yapmış, Afyon Halkevi binasına bir de Halkevleri yayınları sergisi açmış-tık. O gün Çağlarla beraber istasyondan şehre girerken sağ tarafımızda sıralanan kayaların bir bir arkasında yükselişini görünce, hayalini o tarihte zafer günlerini kutsal heyecanı ile genişleterek birden:

Ey aslan yeleli gazi sivriler!

diye seslenmiş ve akşam yemeğinde salonu dolduran topluluğa bu mısranın devamı olan intibalarını bir destan halinde dile getirmişti. Orduevi bahçesinde devam eden törende de gene yaşlılar, komutanlar, davetliler, genç kızlar ve delikanlılar onun etrafında halka çevirerek geç vakitlere kadar onu dinlemişlerdi. Çalköyü sırtlarında meçhul asker abidesinin büyük ruhunu yaşatan ve gözlerimizi yaşartan konuşmalarda bayrak ve anayurt sevgisiyle dolu iç aleminden kopup gelen "şehitlerin ruhunu kucaklayan" cümleler hep onundu. Bu sebeptendir ki, haklı olarak Çağlar'ın tahammül edemediği densizlikler arasında asla affedemediği görünüşlerin başında vatan kurtaranlara karşı gösterilen saygısızlıklar, bu kurtuluşu dayanan Türk devrimcilerine yan bakmalar ve haksızlıklara göz yummalar gelirdi. Türkün harimi ismetine sokulan düşman ordularının kumandanları esir edilerek Atatürk'ün huzuruna çıkarıldığı yerde o günlerin Garp Cephesi Kumandanımızın başına günün birinde atılan taşı bu yüzden affedememiş ve kalemine sarılarak böyle bir cinayeti işlemeye yeltenenleri ve kıskırtıcılarını yerin dibine geçirmiştir. Behçet'in arkasında silahlı veya silâhsız organize bir kuvveti mi vardı? Tek başına da olsa ölüm kalım davasının aşılmaz ideali yetiyordu ve zannedirim ki üstün yaradılışı da böyle bir karakterin yenilmez gücüne sahip oluşunda toplanmıştı.

Gene 1943 yıllarında toplanan Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Merkezi kongresinde çocukların sefaletli durumunu göstermek ve irat getirmek için dükkân projeleri konuşulurken Keçiören yuvasını küçük çocukların o zamanki sergi evi salonunda (Şimdiki Opera binasında) kafesler içerisinde hayvan yavruları gibi geç vakitlere kadar gelip geçenleri acındırmak için teşhir eden bir zihniyete karşı "Siz bu kafada yürüdükçe bu dükkânları başınıza yıkarım." diye isyan etmiş, delegeler de onun bu sert sözlerinden sadece ferahlık duymuşlardı.

Behçet'in yukarıda işaret ettiğimiz konular gibi gözünü budaktan esirgemeyen bu sert tepkilerinin yakın yıllardaki bir iki örneğini de onun devrimci ruhunu şad etmek için buraya eklemekten kendimi alamıyorum. Halkevleri 3. Kurultayının ayakta alkışlarla kabul ettiği Atatürk Enstitüsünün kuruluşu için yapılan hazırlık seminerinde Halkevlerini küçük politika çıkarlarına karşıtan bir konuşmacıya ondan önce verilen cevapları yeterli bulmayarak kürsüye fırlanmış ve yaranmak için böyle sakar bir zihniyete kendini kaptırmış olan bu konuşmacıyı resmî unvanını kale bile almadan toplantıyı terk etmeye mecbur eden çıkışıyla perişan bir duruma sokmak suretiyle haklı öfkesini de yatıştırabilmişti.

Atatürk'ün kurduğu Halkevlerinin kendi kurucusuna bir şükran borcu olarak açılmasını istediği Atatürk Enstitüsünün konuşulduğu bir yerde Atatürk aşkıyla yanıp tutuşan Behçet gibi bir insan başka ne yapabiliirdi?! Aslında Halkevleri, daha önce kurulmamış olsaydı demokrasi öncülüğünü paylaşılmayanların bu ve benzeri kuruluşları Türk toplumuna kazandırmaları gerekmez miydi? Oysaki onlar tek parti devri bahanesiyle böyle güzelim bir kuruluşu, hatta demokrasimizin Atatürk görüşüyle hazırlanan bu beşiğini kaba ve nankörce bir davranışla talan ederek görülmemiş bir vandalizm örneği vermişlerdi. Hükümetin bir sürü takip işi olduğu halde bütün maliye müfettişlerini Halkevleri Merkezine saldırtarak dosyalarını yerlere serdirmiş ve bütün eğitim araçlarını bugün dahi içinden çıkılmaz bir kargaşalıkla oraya buraya dağıtmış, hatta bazı yerlerde gördüğümüz gibi Halkevleri binalarını polis karakolu haline getirmişti. Demokrasi namına bir yüz karası örneği verilmişti. Bu durumdan utanmak gerekirken mazaret aramağa kalkmak elbette ki Behçet Kemal Çağlar gibi bu kuruluşların toplum yararına olan ümitlerine bel bağlayanlar hesabına tepkilerle karşılanacaktı.

Behçet Kemal Çağlar'ın benzeri durumundaki son bir davranışını geçen yılın bu ayında ve bu günlerinde gene Atatürk Enstitüsünün kuruluşu ile ilgili bir konusunu bu yüzden protesto için bize yazdığı şu satırlardan da çıkartmak mümkün değil mi?!

Aziz kardeşim,*

Halkevlerini kapatanların başında gelen bir kimseyi Halkevlerinin kurduğu bir müesseseye şeref üyesi yapan bir genel merkezle iş birliği yapmaya kendi karakterim ve prensiplerim bakımından imkân göremiyorum. İlk bu cihetin halli şart hence.

Saygı ve sevgiyle.

Behçet Kemal Çağlar

Çağlar resmi hiç bir posta bürünmeden, böyle görevlere özenmeden, hatta bu çeşit otoritelere aldırış etmeden yeni kuşaklara müessir olmuş, bu memleketin geçliğine, kültürüne, sanatına, milli duygularına ve insanlık düşüncelerine, bir kelimeyle Atatürk ilkelerine, gerçek devrimciliğe hizmet etmiş bir ülkücü idi. Türlü baskılarla, halkın menfaat ve çıkar vaatlerine rağmen bu ülküde pas tutmayan bir cevher gibi asaletini muhafaza etmesini bilmiştir. Üzerinden alınan TRT. İdare meclisi R. yerine Türk Dil Kurumunda ve vaktiyle Hürriyet şairi T. Fikret'in de emek verdiği kolejde anadili hocalığı yapmayı âdeta tercih etmişti. Kısacası milletin menfaatlerine karşı olduğu kadar kendine karşı da saygılı olmasını bilmişti. Nur içinde yatasın aziz Behçet Kemal Çağlar.

Hıfzırrahman Raşit ÖYMEN

(Ulus, 31 .X .1969)

* Bu mektubun bir iki satırı günün politik meselelerine değinmemiş olmak için buraya alınmamıştır. Fakat ilerde Behçet Kemal Çağlar'ın aziz hatırasına saygılı kalmak için de tamamı açıklanacaktır.

H.R.Ö.

HALK ŞİİRİNDE TÜRLER

Hikmet Dizdaroğlu

(Türk halk şiirinin çağlar boyunca tür bakımından gelişimi, ozanlar ve âşiklar geleneği, halk şiiri türlerinin çeşitleri ve örnekleri.)

5 Lira

SAVAŞÇININ ÖLÜMÜ

Henüz 24 yaşında, heyecan dolu bir genç adam, Ankara'da, Atatürk'ü görmenin özlemi içindedir. İsteğini, akıllıca bir buluşla, şiirle dile getirir:

*Dinlenmeyi bilmeden yürüdüm günlerce ben;
Hasretinden hız aldım, koştum gündüz-gece ben,
Ankara havasını içime sindirmeye;
— Kulaklarımda bir gün sesin çınlasın diye —
Sana haykırıyorum: "Gazi Neredesin?" diye!*

Atatürk, bu şiirin yazarını buldurmak ister. Cumhuriyetin 9. yılında, Ankara'nın büyükleri, Behçet Kemal isimli bu genci bulurlar. Atatürk'ün çevresine kabul edilir. "Çağlar" soyadını almıştır. Ve bir gün, Atatürk, davetlileri arasında oturan bu gence:

- Şöyle, yüzünü bir çevir bakayım, der. Sonra gülümseyerek:
- Sen, Kayseri'deki o genç değil misin yoksa?

"Behçet Kemal Efendi"

1924'de Gazi Mustafa Kemal yurt gezisine çıkmıştır. Ankara'ya dönüşünde Kayseri'ye de uğrar. İstiklâl Savaşından beri bu ikinci gelişidir. Gece Gazi'ye büyük gösteriler yapılır. Gazi, halk arasındadır. Bu sırada, "halkın hissiyatına bihakkın tercüman olan" Behçet Kemal Efendi, bir söylev verecektir. Fakat, yazdıklarının büyük bir kısmını unutmuştur. Çünkü, zayıf ışıklar arasında, Mustafa Kemal, "bir güneş gibi" parlamaktadır. (Genç öğrenci, yıllarca sonra "gözlerinin kamaştığını" anlatacaktır.)

O anda, içine doğanları, hatırlayabildikleriyle karıştırarak, söylediği sözler, öğrenciliğini aşmıştır:

"... Güneş, geceleri kaybolur, gündüzleri bulutla örtülür. Lâkin bir güneş vardır ki, bulutsuz, saf, yüksek bir gökyüzünün ufkunda doğmuştur. Ne gece, ne gündüz, O'nun ışığını mahvedemez. Bu gökyüzü istiklâlın seması, o ufuk milletin alıdır. Ve o güneş Sen'sin, sönmezsin, sönmeyeceksin... Meş'um Mütareke anlarıydı. Türklerin dünyayı en kara gördüğü zamanlardan biriydi... Artık Türkiye'nin göğsüne korkunç karanlık bir gece çökmüştü... Yine o gecelerden birine dönüyorum. Anadolu yanıyordu. Manş'ın ortasında bir sırtlan hunharlığıyla sırttan İngiliz emperyalizmi, Peloponez'in ihtiyar haydudu Konstantin'e insanîyet namına teşekkür ediyordu. Elenizmin hatıra sayfalarına Don Kişot hikâyeleri yazmak isteyen o ihtiyar haydut, o hayalî maceracı gülüyordu. Anadolu'daysa soylu bir adam, siyah bir kaputa bürünmüş, kuvvetli bakışlı bir büyük adam gözlerini Garba çevirmişti. Baktı, baktı, uzun bir cephenin üstünde, bir baykuş gibi öten gecenin karanlığını bakışlarıyla eritti... Türk süvarilerinin Küçük Asya'da at nallarından sıçrayan kıvılcımları köhne bir kırallıkla, hayalî bir imparatorluğu mâziye karıştırırken, Manş'ın ortasında insan kanıyla geçinen İngiliz emperyalizminin korkunç heykeli de zulmün korkunç ve çürümüş vücuduyla beraber karanlıklara karışıyordu... İnkilâpta senin şerefini Türkiye'nin şerefinden ayırmak bir hatadır. Senin şerefün Türküdür. Türklüğün şerefi senindir... Size birisi Türklüğün azmini, imânını, istiklâl arzusunun ispat et derse, eskisi gibi mâziye dalmayın. Daima geleceğe bakan gözlerinizi arkaya çevirip de bir aşiretten bir devlet kurduk, krallara emir verdik demeyin. Böyle bir anda şu karşınızda duran ve Türkün bütün husulelerinin canlı bir timsali olan Paşamızı gösterin. Çünkü, O, bir aşiretten bir devlet değil, yoktan, hür ve müstakil, ileri bir millet yarattı. Çünkü O, Mehmetçiğin azmiyle kazandığı zaferle dünyayı titretti... Gözlerimizi geleceğe çevirerek, ellerimizi vicdanlarımızın üzerine koyarak, yemin ediyoruz ki, mefkûreni (ülkünü) ebediyen yaşatacağız. Bugün bütün gençler, Cumhuriyet'in ne demek olduğunu anlamıştır. Bugünkü gençlik uykudan uyanmış, silkinmiş, zinde, milliyetine kıskanç bir kitledir... Muhterem Paşam, kutsal dileğinize uygun olarak, fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür bir nesil olarak yetiştirilen, yetişen talebe arkadaşlarının ruhlarında kaynaşan,

saygı, içtenlik kaynaklarından sızan şu sözlerime son verirken, bütün Türkiye'nin en büyük emelini, en devamlı duasını tekrar edeceğim: Milletle ve Orduyla varol!"

Atatürkçe Cevap

Bu sözleri söylediği zaman 16 yaşında var-yoktu. Atatürk, bu heyecanlı sözlere, şu tarihi cevabı vermiştir:

"Mâzinin tereddütlü ve çürümüş zihniyeti ölmüştür. Bütün dünya bilmelidir ki, Türk milleti hakkını, şerefini, haysiyetini tanıtmışa kadirdir. Türk vatanının bir karış toprağı için bütün millet tek vücut olarak ayağı kalkar. Haysiyetinin bir zerresine, vatanının bir avuç toprağına vuku bulacak tecavüzün bütün varlığına vurulmuş bir darbe olacağını artık Türk milletinin farketmediğini sanmak hatadır. Saygısızlığın, saldırının büyüğü, küçüğü yoktur."

Atatürk için çağlayış, daha lise sıralarında başlamıştır. Atatürk'ü Türk halkının kaderine bağlayışını, yıllarca sonra Behçet Kemal şöyle haykıracaktı:

*Atatürk olmasaydı çökmüştü Türk ulusu
Kurtuluş olanağı öylesine azdı ki...
Türkleki kutsal gücün şahlanışı Atatürk,
Türk ulusu olmasa, Atatürk olmazdı ki...*

Gericiliğe, yobazlığa, layik Cumhuriyete girilen en ufak saldırıya karşı, ön siperde, her an döğüşen bir savaşçının anlatılacak yönleri çok... Ben burada, Radyo İdaresiyle ilgili bir gelişmeyi anlatmak istiyorum. İstanbul Radyosunda çalışıyordu. Yıl 1959... İsmet İnönü, Uşak'ta saldırıya uğramıştır. Başına taş atılmıştı. Çağlar'ımız, bu olayı bir taşlamayla dile getirmiştir. Sonuç: Radyodaki görevine son verilmiştir.

Olayı haber alan İsmet İnönü 13 Mayıs 1959'da, kendisine şu mektubu gönderir:

"Sevgili Behçet Kemal Çağlar... Benim yüzümden, sizi Radyodaki hizmet imkânınızdan mahrum etmişler. Çok üzüldüm. En ayıp tecavüzlerin açıkça himaye edildiğine sadece bu olay, başlı başına bir delildir. Siz hususî geçiminizde de sarsılmış oluyorsunuz. Size bütün ömrümdede hiç bir faydam olmadı. Sebep olduğum üzüntülerden dolayı bir daha mahçup oluyorum. Gözlerinizden sevgilerle öperim aziz kardeşim...

İsmet İnönü."

— Peki, sen cevap verdin mi mektuba? dedim.

Verdiği cevabı okudu:

"Paşam... Hayatımın en manalı mektuplarından birini sizden aldım. Atatürk'le birlikte kurtardığımız yurdun vatandaşın, tek başınıza İkinci Cihan Harbinden burnu kanamadan çıkardığınız neslin mensubu değil miyim, daha bana ne iyilik yapabilirsiniz? Yalnız, beni daha çok sevip tanıdığınızı sanırdım. Siz, bir davaya başınızı korken, ben maasımı koymuşum çok mu? Vatanperverlik sizin inhisarınızda mı a Paşam?... Ellerinizden öperim." (15 Mayıs 1959)

Cevabı, İnönü'nün mektubunun arka sayfasına yazdırdım ve çerçevelettim. O, çok sevdiği, aşkla oturduğu, ismini koyduğu Uzun Güzel apartmanındaki dairesinin duvarına da ben astım.

Dostluk Anıtı

Yıl 1960.. İhtilâlî bir döneme girmişiz. İhtilâl, önce kendi çocuklarını yedi ve ben de, bir kısım öğretim üyeleriyle beraber "147'lik" oldum. Benimle temas etmenin gizli açık yasaklandığı bir sürede, o her gün, her an yanımdaydı. Bu derece güçlü dostluk örneği Çağlar'ı, İnönü hükümeti, TRT temsilcisi tâyin etti. Yönetim Kurulu Başkanlığına seçildi. Ve bir gün Demirel hükümeti kuruldu. Ankara'ya giderek, kendisini seçmeyen bir hükümetin temsilcisi olamayacağını resmî makamlara bildirdi. Zamanın Millî Eğitim Bakanı kendisine övgülerle dolu teminat verdi. Hükümetin temsilcisi kalmasından iftihar duyulacağı belirtildi. Fakat, siyasî nedenler galip geldi. İçinde bulunduğu baskılar altında çalışamayacağını anlamıştı. Başbakanın randevu istedi. Bir arkadaşı bu randevuyu sağlamıştı. Gidip istifasını verecekti. Fakat, beklemediler. İşine son verdiler. O akşam, Türk Devrim Ocaklarında, Japonya izlenimlerini anlatacaktı. Üzüntüsünü zerre kadar belli etmeden, alıştığımız esprileriyle konferansını verdi. Yerine, eski bir "147'lik" profesörü getirdiler. Ve

² *Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin Sonbahar Seyahatleri* 1925, s. 148 - 152.

o profesör, aynen kendisi gibi, senetsiz - sebepsiz uzaklaştırılan Çağlar'ın yerine geldi, oturdu. 147'ler işlemine karşı koymuş bir insana yapılan en büyük azizlikti bu... Ama, Behçet Kemal, küçücük hesapların daima üstünde ve dışında kalmıştır.

Atatürk'e Rapor

Atatürkçülükten ve devrimcilikten uzaklaşmayı hazmedemiyordu. Hemen her yıl, bu gidişin engin heyecanındaki tepkilerini Atatürk'e yazdığı raporlarla belirtiyordu. Bir şair ihtilâliydi bu... Sanki 1924'teki söylevinin uzantısıydı:

*...Niceleri belli etti huyunu
Yanusıra göstermeye boyunu...
Batı mizansenî "Şark" kurnazlığı,
"Demokrasi" diye ortaoyunu.*

*Yaptığını köşe bucak yıktılar;
Her kırığa senden bir şey taktılar;
Turşunun üstünden kalkınca taşın,
Çürük patlıcanlar yüze çıktılar.*

*Biraz sirke, biraz su, boş emektir;
Kavun diye doğrananlar kelektir.
Bu küpü boşalmak ve şalkalamak,
Turşuyu yeniden kurmak gerektir.*

En ön siperde, yıllar yılı yanyana savaştığınız bir arkadaşınız ölürse, ne duyarsınız? İnsanı "tarifsiz kederler" kaphyor. *Benden İçeri* şiir kitabını, bana şu satırları yazarak vermişti: "Benim düşünce, duygu, inan ve ülkü kardeşim Tarık Zafer'e..." Bu ne acelecilik Behçet Kemal? Sanki hiç kopmayacak gibi, hiç ayrılmayacak gibi birbirimize kenetlenmiştik... Oldu mu bu?

Tarık Zafer TUNAYA

(Cumhuriyet 28.X.1969)

ÖNEMLİ BİR DÖNEMİN ANISIDIR ÇAĞLAR

Behçet Kemal Çağlar adı, bana Atatürk döneminin ilginç bir aşamasını düşündürür. Kazanılan büyük zafere ve cesur devrimlerin başarısına karşın, eski kuşaklar çoğunlukla, ya sessiz durmayı yeğliyorlar, ya da Osmanlıdan kalma yapmacık ve özsüz bir methiyecilik yolunu tutuyorlardı. İçinden çıktığı çevreyi çok iyi bilen Atatürk ise, yeni Türkiye'ye gerçek inancın genç kuşaklarda bilinçleneceği kanısındaydı. İşte bu dönemde, genç bir Anadolu çocuğu, Cumhuriyetin ve devrimlerin yaratıcısı Atatürk için alışılmamış bir içtenlikle yazdığı coşkun şiirlerle ortaya atıldı ve kısa zamanda ün kazandı.

Sonra onun Atatürkçülük yolunun çeşitli alanlarında emek harcadığını izledik. Sık sık halkın karşısına çıkmanın kimi çevrelerde yadırgandığını herhalde bile bile, Çağlar ulusal günlerin kutlanmasında olsun, Halkevlerinde olsun, başkalarının çeşitli nedenlerle boş bırakmayı yeğledikleri bir yeri, kolay konuşma ve kolay yazma yeteneğiyle doldurmakta direnç gösterdi. Önemli bir dönemin anısıdır Çağlar.

Melih Cevdet ANDAY

(Cumhuriyet, 27.X.1969)

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR'IN ARDINDAN

Nice yıllar evveldi. 1945'leri yaşıyorduk. Yine o günlerde ilimizdeki Halkevinin büyük salonu tıklm tıklm doluydu. Salonu dolduranların çoğu gençti. Her şeyi, pek çok şeyi Halkevlerinde öğrendiğimiz yıllardı o yıllar. Ve kürsüde Behçet Kemal Çağlar konuşuyordu... Onu ilk kez gönenlerimiz vardı içimizde... O anlatıyordu... Bazan, yurt sevgisi birkaç mısra içinde ezgiye çevriliyor; bazan Atatürk devrimlerini engin bir heyecanla derliyor, topluyor, birkaç mısra ile birlikte, bir şahlanış oluyordu.

Behçet Kemal Çağlar, yurdun herhangi bir köşesini coğrafya kitaplarından koparıyor, yüreğindeki sevgi köşesine mısra mısra işliyordu. Onu ilk kez o gün görmüş, sevirmiştik.

Gerçi bu ad bizim için yeni değildi. Biz Cumhuriyetin ilk kuşağı, okuma yazmayı öğrenmeye başladığımızda onun şiirlerini görmüştük. İlk öğrendiğimiz marş, belki "Onuncu Yıl Marşı"ydı. Küçük ciğerlerimizi sonuna kadar doldurarak incecik sesimizle:

*Tersine dönse dünya
Yolumuzdan dönmeyiz...*

diye haykırıyorduk. Ve buna inanıyorduk...

Onun şiirlerinde baştan başa Atatürk devrimlerinin heyecanı ile tutuşan bir ateş vardı. Öz yaşantısından bir kez olsun bu ateşi ayırmadı; söndürmedi, körletmedi...

Her gittiği yerde onu gördü. Her konuştuğunda onu söyledi. Bazan "Erciyaş'dan kopan çığ" bazan halk dili ile inleyen Ankaralı Aşık Ömer oldu.

O yalnız söylemedi, söyledi... Yalnız yazmadı, yazdırttı... Yalnız konuşmadı, konuşturttu... Halkevleri çevresinde toplanan şairler, yazarlar, Ahmet Kutsi Tecer ile beraber, yaktıkları ışığın çevresinde toplandılar... Nice yıllardan arta kalmış halk sanatçısının horlanmasının sona ermesinde onların çabaları vardır.

Yurdun en belirsiz bir köşesinde, en bilinmez bir şairine uzanan el onlar oldular. Şiir söyleyen dil, saz çalan el, kılınç oynayan bilek onların teşviki ile kıpırdandılar; onların gayreti ile gün ışığına çıktılar, toplumun malı oldular.

Behçet Kemal Çağlar devrimci bir şair değil, devrimin şairi idi. Onun şiir dünyası Atatürk devrimlerinin aydınlığı ile oluştu. Gücünü bu devrimlerden aldı.

Sanatını böyle bir düzeye oturtan Behçet Kemal Çağlar'ın bir paraleli vardır. Bu da şairin kendi yaşamıdır. Atatürk devrimlerine olan inancından hiç bir zaman hiç bir şey yitirmedi. Kendi yaşamının güçlü devirlerinde devrimlerin koruyucusu, güçsüz devirlerinde savunucusu oldu. Devrimlere sırt çevirmenin moda olduğu devirlerde en çok içi burkulanlardan, en çok acı duyanlardandı. Bir kaş göz işareti ile o da birçok dönemler gibi dünya nimetlerine konabilirdi. Yapmadı. İnançlarına aykırı her şeyi elinin tersi ile itti. İnançlarının tek kaynağı ise Atatürk devrimleri idi...

Bir de Ankaralı Aşık Ömer vardır. Bu Ankaralı Aşık Ömer halk dili ile inleyen, söyleyen Behçet Kemal Çağlar'ın ta kendisiydi.

O, yurdunun dağı, taşını, toprağını, suyunu, coğrafyanın sınırlı anlamından koparıp alıyordu. Artık dağlar, ovalar dile geliyor, birbirleri ile omuz omuza vermiş tepeler hora tepip raksedi-yordu.

Bir konuşmasında:

"... Su habbe habbe, EdİRne kubbe kubbe kaynar..." derken; bir şiirinde:

*Şarap renkli tepelere bak hele
Hora tepiniyor verip el ele...*

diyordu...

Onun mısralarında her tepe, her kale "Mohaçlardan dönmüş bir Yeniçeri" ya da "Yeryü-züne saplanmış bir Türk hançeri" idi.

Böylece Ankara'lı Aşık Ömer'in yurdu, dağı ile, taşı ile, toprağı ile bir organik yaşantıydı.. Ve şair bu yaşantı ile iç içeydi. Son nefesini verene kadar sürdü gitti bu yaşantı...

Ve son nefesini verirken dahi, İstanbul radyosunda, o gece için programa alınmış bir konuş-masında, yurduna olan sevgisini, yurdunun kültürünü, şiirini söylüyordu. Bu durum herhangi bir sanatçının yaşamında belki garip, belki acı bir rastlantı olabilirdi...Halbuki o, bütün ömrü boyunca hep bunu söyledi durdu. Herhangi bir sanatçı için acı bir rastlantı sayılabilecek bu olay, onun yaşamının gerçeğine yapışık bir yönünü yansıtıyordu.

O inandıklarının dışında bir tek cümle yaşamadan hayat hikâyesini bitirmiş oldu...

Cemâlettin ÜNLÜ

(Ulus, 27.X.1969)

